

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану туралы

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2012 жылғы 9 сәуірдегі № 1 Нормативтік қаулысы.

Ескерту. Нормативтік қаулының тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Жоғарғы Сотының 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулысымен.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын сот практикасында қолдану кезінде туындайтын мәселелерге байланысты Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының жалпы отырысы

Ескерту. Кіріспеге өзгеріс енгізілді - ҚР Жоғарғы Сотының 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулысымен.

қаулы етеді:

1. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Қазақстан Республикасы кодексінің (бұдан әрі – ӘҚБТК) 785-бабының бірінші және екінші бөліктерімен көзделген әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шаралары (бұдан әрі – қамтамасыз ету шаралары) әкімшілік-құқықтық мәжбүрлеудің айрықша құралдары болып табылады. Оларды уәкілетті лауазымды адам өзінің өкілеттіктері шегінде әкімшілік құқық бұзушылықтың жолын кесу, оны жасағаны үшін сезікті болған адамның жеке басын анықтау, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы әкімшілік құқық бұзушылық жасалған, адамдардың өміріне немесе денсаулығына тікелей қауіпті, аварияны немесе техногендік апатты болдырмаған жерде жасау мүмкін болмағанда және осындай шараларды қабылдамау істің мән-жайларын уақтылы, жан-жақты, толық және объективті анықтауға, оны заңға сәйкес шешуге, шығарылған қаулыны орындауды қамтамасыз етуге кедергі келтіретін жағдайда қолданады.

Қамтамасыз ету шаралары әкімшілік құқық бұзушылықты жасауға байланысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалғанға дейін (жеке тексеріп қараудан, жеке адамның заттарын тексеріп қараудан басқа), іс бойынша өндіріс кезінде және әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыны орындау сатысында қолданылуы мүмкін.

Қамтамасыз ету шараларын қолдану заңды болуға, парасаттылық, қажеттілік және жеткіліктілік өлшемдеріне сай келуге тиіс. ӘҚБТК-нің 785-бабында көрсетілген қамтамасыз ету шараларының әрқайсысы жеке немесе егер қажеттілікке байланысты болса басқа шаралармен бір мезгілде қолданылуы мүмкін.

Өзіне қатысты қолданылған қамтамасыз ету шараларына адам жоғары тұрған органға (жоғары тұрған лауазымды адамға) ӘҚБтК-нің 44-тарауымен көзделген тәртіппен шағымдана алады.

Ескерту. 1-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі); 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі); 07.12.2023 № 5 (алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулыларымен.

2. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалатын жерге жеткізу құқық бұзушылықтың жолын кесу, құқық бұзушының жеке басын анықтау, адам ӘҚБтК-нің 786-бабы бірінші бөлігінің 1), 3), 4), 5), 7) тармақшаларында және екінші бөлігінде көзделген құқық бұзушылықты жасаған жағдайларда егер хаттаманың жасалуы не қорғау нұсқамасының шығарылуы міндетті бола тұра оларды сол болған жерінде жасау мүмкін болмаса, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасау не қорғау нұсқамасын шығару мақсатында жеке адамды, заңды тұлғаның өкілін, лауазымды адамды, сондай-ақ көлік құралдарын, кемеңі және құқық бұзушылық жасаудың басқа да құралдарын мәжбүрлеп алып келуді білдіреді.

Аталған қамтамасыз ету шарасын қолдану үшін әкімшілік құқық бұзушылықтың жасалу фактісі туралы объективті деректердің және өзіне қатысты осы шара қолданылып отырған адамның құқық бұзушылықты жасағаны туралы негізді болжамның болуы негіз болып табылады. Құқық бұзушының мемлекеттік орган өкілдерінің әкімшілік құқық бұзушылықты жасауды тоқтатуы туралы заңды талаптарына немесе өкімдеріне бағынудан бас тартуы қосымша негіздердің бірі болып табылады.

Аталған қамтамасыз ету шарасын өзге жағдайларда қолдануға жол берілмейді.

Прокурордың тапсырмалары немесе ӘҚБтК-нің 786-бабы бірінші бөлігінің 8) тармақшасында көзделген жағдайда жеке адамды жеткізу туралы әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы хаттаманы толтыруға уәкілетті лауазымды адамдардың өтініштері жазбаша түрде ресімделуге тиіс.

Ескерту. 2-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі); 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулыларымен.

3. Жеке тұлғаның, заңды тұлға өкілінің, лауазымды адамның жеке бас бостандығынан, атап айтқанда, белгілі бір уақыт ішінде арнаулы орында мәжбүрлеп ұстай отырып, іс-әрекет және жүріп-тұру бостандығынан қысқаша мерзімге шектеуді әкімшілік ұстау деп түсінген жөн.

Осы қамтамасыз ету шарасы ӘҚБтК-нің 787-бабында көрсетілген жағдайларда құқық бұзушылықтың жолын кесу немесе іс жүргізуді қамтамасыз ету мақсатында ғана қолданылады.

Аталған қамтамасыз ету шарасын әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы жасау, құжаттарды тексеру, адамның жеке басын анықтау және т.б. мақсатында қолдануға болмайды.

Әкімшілік ұстау мерзімдері және оларды есептеу тәртібі ӘҚБтК-нің 789-бабымен белгіленген.

Ескерту. 3-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі); 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулыларымен.

4. Алып келу – өзіне қатысты әкімшілік іс бойынша іс жүргізіліп жатқан жеке адамды немесе заңды тұлғаның өкілін, әкімшілік жауапқа тартылып отырған кәмелетке толмағанның заңды өкілін, осы адамдар судьяның немесе органның (лауазымды адамның) шақыртуы бойынша келуден жалтарған жағдайда оларды әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарап жатқан сотқа немесе органға мәжбүрлеп алып келуді білдіреді. Алып келуді әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарап жатқан судьяның, органның (лауазымды адамның) ұйғарымы негізінде ішкі істер органдары, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес қызметі, экономикалық тергеу қызметі жүзеге асырады. Ұйғарымның көшірмесі алып келуге жататын адамға тапсырылады.

Ескерту. 4-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 Нормативтік қаулысымен (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі).

4-1. Күштеп әкелу туралы ұйғарым шығарылғанға дейін сот, іс бойынша іс жүргізуді жүзеге асыратын орган адамның келмеу себептерін (шақыру қағазын табыс ету туралы қолхаттың болуын, адамды хабардар етуді ӘҚБтК-нің 743-бабында санамаланған тәсілдермен растайтын өзге де дәлелдемелер), келмеудің дәлелді себептерінің бар екендігін куәландыратын құжаттарды тексеруге міндетті.

Күштеп әкелу туралы ұйғарымда ӘҚБтК-нің 822-бабы бірінші бөлігінің 1), 2), 3), 5), 6), 7) және 8) тармақшаларында көрсетілген мәліметтер, сондай-ақ іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шарасын қолдану негіздері қамтылуы тиіс.

Күштеп әкелу туралы ұйғарымды орындауды уәкілетті органның лауазымды адамы ұйғарымда баяндалған күштеп әкелу жүзеге асырылатын адам туралы мәліметтерге сәйкес жүзеге асырады. Күштеп әкелу туралы ұйғарымды орындау мүмкін болмаған жағдайда (мысалы, осы адамды немесе оның болатын жерін анықтауға мүмкіндік беретін мәліметтердің болмауы) лауазымды адам бұл туралы күштеп әкелу туралы ұйғарым шығарған сотқа не мемлекеттік органға (лауазымды адамға) дереу хабарлауға міндетті.

Күштеп әкелу түнгі уақытта жүргізілмейді.

Тиісті медициналық қорытындымен куәландыруға жататын денсаулық жағдайы бойынша өзінің жатқан орнынан кете алмайтын немесе кетпеуге тиіс адамдар күштеп әкелінуге жатпайды.

Ескерту. 4-1-тармақпен толықтырылды - ҚР Жоғарғы Сотының 07.12.2023 № 5 (алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулысымен.

5. Алып тасталды - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 Нормативтік қаулысымен (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі).

6. Жеке адамды тексеріп қарау, жеке адамның заттарын тексеріп қарау және көлік құралын, шағын көлемді кемеңі тексеріп қарау әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жағдайда ғана әкімшілік құқық бұзушылық құралдарын не нысаналарын табу мақсатында жүргізіледі. Аталған қамтамасыз ету шараларын басқа жағдайларда қолдануға болмайды.

Осы қамтамасыз ету шараларын ӘҚБтК-нің 787-бабында көрсетілген лауазымды адамдар ӘҚБтК-нің 791 және 792-баптарының талаптарын сақтай отырып қолданады.

Ескерту. 6-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 Нормативтік қаулысымен (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі).

7. Тексеру түріндегі қамтамасыз ету шарасы әкімшілік құқық бұзушылықтың іздерін, өзге де материалдық объектілерді, сондай-ақ әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы толтыру үшін маңызы бар мән-жайларды анықтау мақсатында қолданылады. Істің мән-жайына қарай сол көлік құралдары, жер, заттар, Қазақстан Республикасының аумағына импортталған, сондай-ақ Қазақстан Республикасының аумағы бойынша өткізілетін тауарлар, құжаттар, тірі адамдар тексерілуі мүмкін.

Тексерудің жалпы ережелері ӘҚБтК-нің 794-бабымен белгіленген.

Ескерту. 7-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі); 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулыларымен.

8. Егер құқық бұзушылық құралы не нысанасы болып табылатын құжаттар мен заттар, Қазақстан Республикасының аумағына импортталған, сондай-ақ Қазақстан Республикасының аумағы бойынша өткізілетін тауарлар, құқық бұзушылық жасалған жерде не әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану кезінде табылса оларды алуға болады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану кезінде құжаттар мен заттарды, Қазақстан Республикасының аумағына импортталған, сондай-ақ Қазақстан Республикасының аумағы бойынша өткізілетін тауарлар алуды тиісті лауазымды адамдар ӘҚБтК-нің 795, 799-баптарымен көзделген тәртіпте жүзеге асырады.

Көліктегі, жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істер бойынша алынған құжаттар іс бойынша қабылданған қаулы орындалғанға дейін оны алып қоюды жүргізген органда сақталады. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істің материалдарына жүргізуші куәлігінің көшірмесі (жүргізуші куәлігінің нысанына қарамастан) қоса тіркелуге тиіс.

Көлік құралдарының мемлекеттік тіркеу нөмірі белгілерін алып қою ӘҚБтК-нің 797-бабы бірінші бөлігінің 3) тармақшасында көрсетілген бұзушылықтар жасалған кезде ӘҚБтК-нің 795-бабының талаптарын сақтай отырып жүргізіледі. Әкімшілік айыппұлды өндіріп алу туралы қаулыны орындау мақсатында көлік құралдарының мемлекеттік тіркеу нөмірі белгілерін алып қоюды жүргізуге тыйым салынады.

Ескерту. 8-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі); 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі); 07.12.2023 № 5 (алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулыларымен.

9. Көлік құралын, кемені, оның ішінде шағын көлемді кемені жүргізуші адам алкогольмен, есірткімен, уытқұмарлықпен масаю жағдайында болған деп есептеуге жеткілікті негіздер болған кезде, көлік құралын, кемені, оның ішінде шағын көлемді кемені жүргізуден шеттету түрінде іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шарасы ӘҚБтК-нің 796-бабымен көзделген тәртіппен қолданылуға тиіс.

Уәкілетті лауазымды адамның көлік құралын, шағын көлемді кемені жүргізуші адамның алкогольмен, есірткімен, уытқұмарлықпен масаю белгілерін тікелей анықтауы, сондай-ақ олардың алкогольді немесе психикаға белсенді әсер ететін заттарды қабылдауы туралы мәлімдемелер, хабарламалар, олардың осы заттарды қабылдағанын мойындауы аталған қамтамасыз ету шарасын қолдануға негіз болатын жеткілікті деректер болып табылады.

Көлік құралын, кемені, оның ішінде шағын көлемді кемені жүргізуден шеттетілген адам масаю жағдайын куәландыруға жатады.

Көлік құралын, шағын көлемді кемені жүргізуші адам куәландырудан жалтарған кезде әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жерде толтырылатын әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамада, куәландыру актісінде ол туралы белгі жасалады (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 4 маусымдағы № 528 қаулысымен бекітілген Мас күйін куәландыруға жіберу, мас күйін куәландыру және оның нәтижелерін ресімдеу ережесінің 14-тармағы).

Өзге жағдайларда аталған шара қолданылуға жатпайды.

Көлік құралын кемені, оның ішінде шағын көлемді кемені жүргізуден шеттетілген адам аталған қамтамасыз ету шарасын қолдану мәселесі бойынша өзінің түсініктемелерін әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамада беруге құқылы.

Ескерту. 9-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі); 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулыларымен.

10. ӘҚБтК-нің 797-бабының бірінші бөлігінде көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылықтар жасалған кезде көрсетілген баптың екінші бөлігінде аталған уәкілетті лауазымды адам көлік құралдарын, кемелерді, оның ішінде шағын көлемді кемелерді уақытша сақтау үшін оларды арнаулы алаңдарға, тұрақтарға немесе стационарлық

көліктік бақылау бекетіне іргелес жатқан алаңдарға жеткізу, оның ішінде басқа да көлік құралын (эвакуаторды), кемені немесе шағын көлемді кемені пайдалана отырып жеткізу арқылы, кідірту себептері жойылғанға дейін кідіртуге, жеткізуге және пайдалануға тыйым салуға құқылы.

Көлік құралын уақытша сақтау үшін арнаулы алаңдарға, тұрақтарға немесе көлікті бақылаудың тұрақты бекетінің жанындағы алаңдарға жеткізу (эвакуациялау) көлік құралдарын жүргізушілер тоқтау немесе тоқтап тұру ережелерін бұзған және өздері сол жерде болмаған жағдайларда, сондай-ақ жүргізушілердің қайда екенін анықтау мүмкін болмаса, олар жолда қараусыз қалдырған көлік құралдарына қатысты да қолданылуы мүмкін.

Көлік құралын, кемені, оның ішінде шағын көлемді кемені ұстау, жеткізу және пайдалануға тыйым салу туралы акт жасалады, ол әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамаға қоса тіркеледі және аталған қамтамасыз ету шаралары өзіне қатысты қолданылған адамға тапсырылады.

Көлік құралын, кемені, оның ішінде шағын көлемді кемені ұстау және (немесе) олардың пайдаланылуына тыйым салу түріндегі шаралар ұстаудың және (немесе) тыйым салудың себептері жойылғанға дейін күшінде болады.

Ескерту. 10-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі); 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі); 07.12.2023 № 5 (алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулыларымен.

11. Егер жеке адамның алкогольмен, есірткімен немесе уытқұмарлықпен масаю фактісін анықтаудың істі дұрыс шешу үшін мәні болса ғана, іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шарасы түрінде жеке адамның сондай күйін медициналық куәландыру қолданылады.

12. Заңды тұлғаға қатысты іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шаралары ӘҚБтК-нің 785-бабының екінші бөлігімен белгіленген. Осындай шараларды қолдану тәртібі ӘҚБтК-нің 798, 799, 800 және 801-баптарында анықталған.

Ескерту. 12-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі); 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулыларымен.

13. Алып тасталды - ҚР Жоғарғы Сотының 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулысымен.

14. Алып тасталды - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 Нормативтік қаулысымен (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі).

15. Алып тасталды - ҚР Жоғарғы Сотының 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулысымен.

16. Уәкілетті лауазымды адам іс бойынша қабылданған қаулыны орындауды қамтамасыз ету мақсатында және көлік құралын жүргізу құқығынан айыру түріндегі

жазаны тағайындауға әкеп соқтыратын әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны үшін ғана өзінің өкілеттігінің шегінде жүргізуші куәлігін алуға құқылы.

17. Алып тасталды - ҚР Жоғарғы Сотының 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулысымен.

18. Алып тасталды - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 Нормативтік қаулысымен (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі).

19. Алып тасталды - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 Нормативтік қаулысымен (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі).

20. Алып тасталды - ҚР Жоғарғы Сотының 25.11.2016 № 11 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Нормативтік қаулысымен.

21. Алып тасталды - ҚР Жоғарғы Сотының 24.12.2014 N 3 Нормативтік қаулысымен (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі).

22. Қазақстан Республикасы Конституциясының 4-бабына сәйкес, осы нормативтік қаулы қолданыстағы құқық құрамына қосылады, сондай-ақ жалпыға бірдей міндетті болып табылады әрі ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасы

Жоғарғы Сотының Төрағасы

Б. Бекназаров

Қазақстан Республикасы

Жоғарғы Сотының судьясы,

жалпы отырыс хатшысы

Д. Нұралин